

Naar de Kurische Nehrung

Juveniele Aalscholver *Phalacrocorax carbo* in vlucht.

Foto: Piet Munsterman.

Franklin Tombeur

Situering

De Kurische Nehrung? Waar ligt dat? Bij veel vogelaars van de Lage Landen zal het geen belletje doen rinkelen, maar als ik zeg Rybachy dan zal er bij de ringers wel een lichtje opgaan. De Kurische Nehrung – in het Nederlands de Koerische Schoorwal – is een circa 90 km lange landtong in de Oostzee voor de kust van Litouwen en de Russische exclave Kaliningrad, voormalig Oost-Pruisen. Op die landtong liggen twee dorpjes. Eén ervan is Rybachy. Het was hier – het heette toen nog Rossitten – dat in 1901 de Duitse ornitholoog Johannes Thienemann een vogelringstation oprichtte. Dat was trouwens het eerste in Europa. Het ringstation is er nog steeds – na de oorlog heropgebouwd – en er is een buitenstation bijgekomen met een enorme Helgoland-vanginstallatie. Dit is het Veldstation Fringilla.

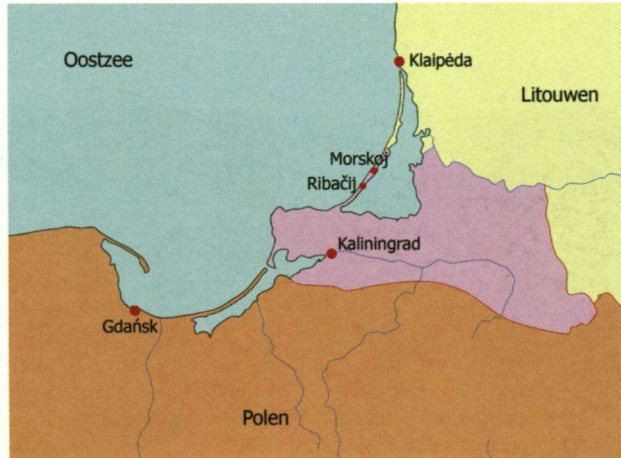
Een verblijf van amper vijf dagen – er waren vier (!) dagen heen- en terugreis nodig om vanuit Berlijn met de bus het gebied te bereiken – is te kort om uitgebreid de vogeltrek te observeren en het gebied uit te kammen, maar toch voldoende om wat eerste indrukken en ervaringen op schrift te stellen. Het verblijf zelf op de Kurische Nehrung duurde van 2 tot 6 oktober 2006; in één van de warmste oktobermaanden van de afgelopen honderd jaar.

Landschap

De Kurische Nehrung scheidt de Oostzee van het vasteland waardoor een haf is

ontstaan dat op zijn breedst zo'n 30 km is. Op sommige plekken is deze landtong of schoorwal slechts enkele honderden meters breed, maar op zijn breedst is deze enkele kilometers. In de jaren tachtig van de vorige eeuw is bij zware storm het water zelfs nog over de wal geslagen. De schoorwal is zwaar bebost met overwegend naaldhout. Die bebossing is vooral aangeplant om het verstuiven van de duinen tegen te gaan. De Kurische Nehrung is wat dat betreft een unicum in de wereld. De enorme duinen gaan soms zo hard stuiven dat hele stukken bos onder het stuifzand bedolven worden. Ze worden daarom wandelende duinen

Schetskaartje van het gebied rond de Koerische Schoorwal en het haf aan de Oostzee bij de Russische exclave Kaliningrad.

genoemd. Vooral in het noorden liggen nog enorme onbegroeide duinen die een hoogte tot 70 m halen. Het verstuiven poogt men ook tegen te houden door droge takken op het zand te leggen. Aan de landzijde staan de bomen vaak tot aan de rand van het water zodat een strandwandeling door de vele omgevallen bomen onbegonnen werk is. Het heeft wat weg van een begroeiing met mangrove, een vloedbos dat men in de tropen kan aantreffen. Behalve duinen en bos is er verder enkel rond Rybachy wat schraal grasland.

Gans de Kurische Nehrung is beschermd natuurgebied, maar wat dat precies inhoudt is niet duidelijk. Je kan er niet in – behoudens tegen betaling – en de Russen zelf hebben er geen belangstelling voor. De twee dorpjes Rybachy (900 inwoners) en Morskoi (500)

Vinken en diverse andere zangvogels trokken voortdurend in grotere en kleinere golven over.
Foto: Eelke Schoppers.

Informatiepaneel bij de ingang van Veldstation Fringilla.
Foto: F.L.L. Tombeur.

zijn uitgeleefd en de inwoners hebben wel andere zorgen aan het hoofd. De enige menselijke activiteit in de bossen is paddestoelenpluk.

Vogels

Omdat de schoorwal vrijwel noordoost-zuidwest georiënteerd ligt levert dat in het najaar gestuwde trek op. Dat was ook de reden waarom Thienemann hier zijn vogeltrekstation oprichtte. Veel soorten volgen immers de kustlijn van de Oostzee op hun

Een detail van de Helgolandinstallatie van Fringilla.
Foto: F.L.L. Tombeur.

najaarstrek vanuit Finland, de Baltische staten en Noord-Rusland naar het zuidwesten.

In ons logement aan de rand van Rybachy begon de dag steevast met passerende Witte Kwikstaarten, Sijzen, Vinken, een zingende Zwarte Roodstaart, nog enkele Boerenzwaluwen en de alom tegenwoordige Eksters, Kauwen en Bonte Kraaien. Ook een Taigaboomkruiper hield ons vijf dagen gezelschap.

Dagelijks passeerden ook enkele honderden Kolganzen, Rietganzen en Grauwe Ganzen, vaak in gemengde groepjes. Ook na het invallen van de duisternis hoorden wij nog groepen Grauwe Ganzen

doortrekken.

Wat de trek betreft waren de zangvogels het sterkst vertegenwoordigd.

Onophoudelijk vlogen grote en kleine groepen over. Vaak gaat het om echte golven van langgerekte, dan weer breed uitgetrokken groepen van honderden Vinken, Graspiepers, Sijzen en Veldleeuweriken. Daar zaten steeds Boomleeuweriken, Kepen, Rietgorzen, Barmsijzen, Putters en Kruisbekken tussen en veel Witte Kwikstaarten, (witkoppige) Staartmezen en Pimpelmezen. Af en toe ook een Grote Bonte Specht, een Groenling en een Kneu. Vrijwel de ganse dag was ook regelmatig het 'tsik' van Zanglijsters te

Omgeving van de vangplek in het Veldstation Fringilla.
Foto: F.L.L. Tombeur.

De bossen op de Kurische Nehrung zijn aangeplant om het stuiven tegen te gaan. De enorme duinen verstuiven soms zodanig dat hele stukken bos daaronder bedolven worden.
Foto: F.L.L. Tombeur.

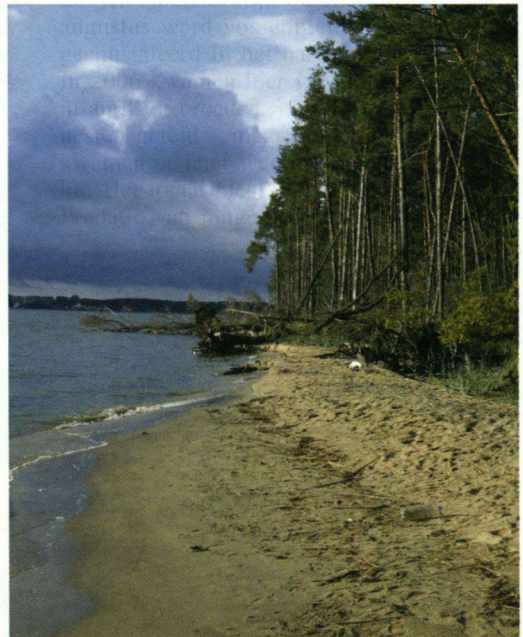

In het bos wordt gewaarschuwd voor teken.
Foto: F.L.L. Tombeur.

horen. Koperwieken en Kramsvogels zijn maar matig waargenomen en de Grote Lijster ontbrak. Twee dagen was er massale trek van Houtduiven, vooral in de namiddag. Erg opvallend was de dagelijkse trek van Gaaien. Dat verschijnsel speelde zich vaak af in een lange uiteentrokken sliert tot zo'n twintig tot vijftentwintig vogels na elkaar. Vlak boven de boomtoppen, zodat bij onraad snel kon worden weggedoken. Het moest dagelijks om honderden vogels gaan. Leuk was de waar-

neming van een doortrekkende Rotspieper op 2 oktober bij het strand in Rybachy. 'Hast Du den Strandpieper gehört?' vroeg een Duitse medereiziger ons die dag.

Van gestuwde roofvogeltrek, zoals aan de overzijde van de Oostzee in het Zweedse Falsterbo, hebben wij niets gemerkt. Het talrijkst was nog de Buizerd met een paar

Zicht op het haf. Aan deze zijde van de schoorwal staan de bomen vaak tot aan de rand van het water zodat een strandwandeling door de vele omgevallen bomen onbegonnen werk is.

Foto: F.L.L. Tombeur.

Uitzicht over een deel van de Kurische Nehrung. Foto: F.L.L. Tombeur.

tientallen per dag doortrekkend en dagelijks wel enkele Sperwers. Deze laatste (achter)volgden gewoon hun voedselbron. En verder nog een passerende Wespendif op 6 oktober, een Schreeuwarend en een Boomvalk op 3 oktober. Smelleken en Bruine Kiekendief zijn eveneens gezien. Torenvalk en Zeearend waren dagelijkse verschijningen maar niet trekkend. Al met al viel dit wat tegen. Naar uilen is niet uitgekeken. Avond- en nachtwandelingen zijn af te raden, zelfs in de Kurische Nehrung. Rond onze verblijfplaats werd

trouwens 's nachts wacht gelopen door bewakingspersoneel, portofoon en wapenstok inclusief.

De bossen zelf – met waarschuwingsschilden tegen teken – herbergen maar een beperkt aantal soorten. Zwarte Mees, Koolmees, Pimpelmees, Matkop, Boomklover, Goudhaan, Winterkoning, Heggenmus, Merel, Roodborst. Geen Kuifmees of Glanskop. Op het getijloze haf viel weinig te beleven. Ik heb alles samen een zestal uren zitten turen, maar er was nauwelijks wat te zien behalve wat Futen, Blauwe

Een kijkje in de richting van het haf. Foto: F.L.L. Tombeur.

Een deel van de schoorwal in de richting van Litouwen.

Foto: F.L.L. Tombeur.

en sterns. Anekdotisch nog was de vangst van de tweede Europese Kanarie en een Beflijster op 5 oktober in het ringstation Fringilla.

Afsluitend

Rond de regio Kaliningrad hangt nog steeds een sfeertje. Tot begin de jaren negentig ontoegankelijk militair gebied van de Sovjet-Unie. Thans nog deel uitmakend van de Russische Federatie maar ervan gescheiden door Litouwen en Polen. Voormalig Duits gebied en worstelend met het sovjetverleden. De Russen laten je met een dubbel gevoel achter. Ben je nu echt welkom of gaat het enkel om de euro's?

Loont het verder de moeite? Je kan niet zomaar naar Kaliningrad reizen. Het bekomen van een visum was een hindernissenparcours. Voor een visum heb je een uitnodiging nodig. En daarvoor moet je langs een (dure) Russische reisagent. Hotels zijn er nauwelijks en logeren bij particulieren kan niet. Kamperen is uitgesloten. Vaak is niet duidelijk wat kan en niet kan en wat de bedoelingen zijn. Er rijdt nog elke dag een trein van Berlijn naar Kaliningrad maar aldaar kan je geen auto huren. De grenscontrole nam drie uur in beslag. Moskou laat het gebied niet los om strategische reden, maar kijkt er verder

niet naar om. De mensen hebben er geleerd zelf hun boontjes te doppen. Maar president Poetin heeft rust gebracht en daar zijn ze heel tevreden mee. Leuk detail: zijn vrouw is afkomstig van Kaliningrad.

Ik wilde het vogeltrekstation in Rybachy en het graf van Thienemann bezoeken en dat is me gelukt. Ook het graf van Immanuel Kant in Kaliningrad was voor mij 'un moment suprême'. Mijn conclusie luidt dan ook dat je net zo goed naar het Litouwse deel van de Kurische Nehrung kunt gaan om daar van de toch wel spectaculaire zangvogeltrek te genieten.

■ F.L.L. Tombeur, Brusselsesteenweg 420, 9050 Ledeberg, België.